

طرح الحاق یک تبصره به قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل مصوب ۱۳۷۳

مرحله اول

مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۸۷/۱/۱۸

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۸۷/۱/۲۸ و ۱۳۸۷/۲/۴

ماده واحده - متن زیر به عنوان یک تبصره به ماده واحده قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل مصوب ۱۳۷۳/ ۱۰/ ۱۱ به شرح زیر الحاق می‌شود:
تبصره - عضویت کلیه اشخاص شاغل در هر یک از قوای سه‌گانه و مؤسسات و سازمانهای تابعه آنها و شرکتهای و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام بوده و به هر مقدار از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند، در شورای نگهبان به عنوان حقوقدان ممنوع است و این ممنوعیت شامل اعضاء کنونی شورای نگهبان که قبل از این قانون انتخاب شده‌اند نیز می‌شود و چنانچه ظرف یک ماه پس از تصویب این قانون استعفاء ندهند از عضویت در شورای نگهبان مستعفی شناخته می‌شوند.

الف - نظرات مخالف

- اطلاق تبصره از این جهت که شامل مشاغل آموزشی می‌شود مغایر اصل ۱۴۱ است، چرا که این اصل مشاغل آموزشی را از اصل منع جمع مشاغل استثناء کرده است.
- با توجه به اینکه در قانون اساسی در رابطه با عزل حقوقدانان شورای نگهبان تعیین تکلیف نشده است و مجلس شورای اسلامی صرفاً حق دخالت در انتخاب حقوقدانان شورای نگهبان را دارد و حق قانونگذاری در رابطه با عزل یا استعفاءی حقوقدانان را ندارد، تبصره مغایر با اصل ۹۲ قانون اساسی است.
- به دلیل آنکه بر اساس قانون اساسی هر یک از وزیران تنها از طرق مشخص، از جمله استعفاء به همراه پذیرش از سوی رئیس جمهور قابل برکناری هستند، اطلاق تبصره مبنی بر برکناری اعضای شورای نگهبان از سمت وزارت به صرف تقدیم استعفاء، دارای ابهام است.
- عضویت در شورای نگهبان به عنوان حقوقدان شغل نیست و به همین دلیل مشمول

اصل ۱۴۱ قانون اساسی و اصل منع جمع مشاغل نمی‌گردد.

- تعیین شرایط برای عضویت حقوقدانان در شورا مغایر با اصل ۹۱ قانون اساسی است چرا که قانون اساسی در مقام بیان، سکوت نموده و در این موارد مجلس حق قانونگذاری ندارد.
- مجلس در رابطه با وظایف شورای نگهبان حق قانونگذاری ندارد و به همین جهت مصوبه مغایر اصل ۹۱ است.

- از آنجا که بر اساس قانون اساسی، حق انتخاب حقوقدانان را برای مدت ۶ سال به مجلس اعطاء کرده و در مقابل حق عزل آنان را به مجلس نداده است، شمول مصوبه مزبور به اعضای کنونی شورای نگهبان در حکم عزل آنان بوده فلذا مغایر با اصل ۹۲ قانون اساسی است.
- مقنن اساسی با التفات و توجه، اعضای شورای نگهبان را غیر قابل عزل دانسته است تا شورای نگهبان در جایگاهی برتر قرار بگیرد، خصوصاً اینکه این اختیار با توجه به اینکه شورای نگهبان مسئولیت نظارت بر عملکرد مجلس را دارد، به مجلس سپرده نشده است.
- با توجه به قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل، عضویت شورای نگهبان شغل نیست؛ چرا که اعضای شورا نه پست سازمانی دارند و نه همکاری تمام وقت با شورا دارند و با شورا نیز رابطه استخدامی ندارند.

- با توجه به اینکه قانون اساسی بررسی شرایط لازم برای عضویت حقوقدانان در شورای نگهبان را به رئیس قوه قضائیه واگذار کرده است، این مصوبه، اختیار رئیس قوه قضائیه را در پیشنهاد حقوقدانان شورا محدود می‌نماید به همین دلیل، مغایر اطلاق اصل ۹۱ است.
- در مصوبه، در رابطه با اینکه اگر حقوقدانان از پست دولتی استعفاء دهند ولی استعفایشان پذیرفته نشود، تعیین تکلیف نشده است که از این جهت دارای ابهام است.

- در قانون اساسی، مقامات کشوری به سه دسته تقسیم شده اند: دسته اول مقاماتی هستند که شرایط آنها در قانون اساسی مشخص شده است؛ مانند رئیس جمهور. دسته دوم مقاماتی هستند که قانون اساسی تعیین شرایط آنان را به قانون عادی واگذار کرده است؛ مانند نمایندگان مجلس. دسته سوم مقاماتی هستند که قانون اساسی شرایطی برای آنان تعیین نکرده و تعیین شرایط را به قانون عادی ارجاع نداده است؛ مانند حقوقدانان شورای نگهبان. با توجه به اینکه قانون اساسی، تعیین شرایط حقوقدانان را به قانون عادی ارجاع نداده است، موضوع از مصادیق سکوت در مقام بیان بوده، فلذا مجلس حق قانونگذاری در آن را ندارد.

ب - نظرات موافق

- مجلس شورای اسلامی می‌تواند شرایطی برای عضویت حقوقدانان در شورای نگهبان در نظر بگیرد همانند بسیاری از مواردی که به موجب قانون عادی منع‌هایی در نظر گرفته است. از جمله به خاطر مصالح کشور یکی از شرایط احراز این عنوان را عدم اشتغال به مشاغل دولتی تعیین کند و این امر مغایر با قانون اساسی نیست.

- مجلس شورای اسلامی به موجب اصل ۷۱ می‌تواند در تمام امور کشور قانونگذاری کند و این تبصره نیز در راستای همین اختیار مجلس تصویب شده است. حتی مجلس می‌تواند در رابطه با اموری که قانون اساسی در آن موضوع سکوت کرده است، اقدام به قانونگذاری نماید.

- با توجه به اینکه تبصره به قانون «ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل» الحاق می‌شود و در آن قانون، مشاغل آموزشی از اصل منع جمع مشاغل استثناء شده است، این ایراد که مصوبه، مانع تصدی مشاغل آموزشی توسط حقوقدانان عضو شورای نگهبان می‌گردد وارد نیست.

- از آنجا که حق انتخاب حقوقدانان به مجلس داده شده است، بر اساس قواعد حاکم بر عقود معنوی و لزوم استدامه در آنها، مجلس حق دارد هر زمان مصلحت بداند در راستای استدامه رای خود آنان را عزل نماید. به همین جهت، شمول حکم تبصره به اعضای کنونی شورای نگهبان مغایر با قانون اساسی نیست.

- اینکه در تبصره فوق بیان شده است که حقوقدانان در صورت عدم کناره‌گیری از مناصب دولتی مستعفی شناخته می‌شوند مغایر با قانون اساسی نیست و همانند موردی است که نماینده مجلس به دلیل غیبت مستعفی شناخته می‌شود.

- عدم بیان شرایط حقوقدانان در قانون اساسی و نیز عدم ارجاع تعیین شرایط آنان به قانون عادی، صرفاً مبین اطلاق و سکوت قانون اساسی است و این مساله نمی‌تواند مانع از صلاحیت عام تقنینی مجلس شورای اسلامی در این زمینه باشد.

- این مصوبه در مقام شغل تلقی کردن عضویت حقوقدانان در شورای نگهبان نیست، بلکه در مقام تعیین شرایط عضویت در این شورا است؛ به همین دلیل نمی‌توان با استناد به شغل نبودن عضویت در شورای نگهبان، این مصوبه را مغایر با قانون اساسی ارزیابی کرد.

ج - تصمیم شورا

- ۱- ماده واحده، با ۷ رأی موافق، مغایر اصل ۱۴۱ قانون اساسی شناخته شد.
- ۲- صدر ماده واحده، با ۹ رأی موافق، مغایر اصل ۹۱ قانون اساسی شناخته شد.
- ۳- ذیل ماده واحده، با ۷ رأی موافق، مغایر اصل ۹۱ قانون اساسی شناخته شد.
- ۴- ماده واحده، با ۷ رأی موافق، از نظر اشمال به مشاغل آموزشی دارای ابهام شناخته شد.

نظریه (مرحله اول) شورای نگهبان^(۱)

صدر تبصره الحاقی مغایر اصول ۹۱ و ۱۴۱ قانون اساسی شناخته شد و همچنین قسمت اخیر تبصره الحاقی در خصوص اعضاء کنونی شورا مغایر اصل ۹۱ قانون اساسی است. از جهت اینکه آیا ممنوعیت مزبور شامل مشاغل آموزشی هم می‌گردد یا خیر ابهام دارد. پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.

مرحله دوم

مصوبه اصلاحی مجلس شورای اسلامی: ۱۳۸۷/۲/۲۵

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۸۷/۳/۲

ماده واحده - متن زیر به عنوان یک تبصره به ماده واحده قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۱۱ به شرح زیر الحاق می‌شود:

تبصره - عضویت کلیه اشخاص شاغل در هر یک از قوای سه‌گانه و مؤسسات و سازمانهای تابعه آنها و شرکتها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام بوده و به هر مقدار از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند، در شورای نگهبان به جز مشاغل آموزشی موضوع تبصره (۱) و افراد موضوع تبصره (۸) قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل مصوب ۱۳۷۳ به عنوان حقوقدان ممنوع است و این ممنوعیت شامل اعضاء کنونی شورای نگهبان که قبل از این قانون انتخاب شده‌اند نیز می‌شود و چنانچه ظرف یک ماه پس از تصویب این قانون استعفاء ندهند از عضویت در شورای نگهبان مستعفی شناخته می‌شوند.

۱. مندرج در نامه شماره ۸۷/۳۰/۲۵۶۷۳ مورخ ۸۷/۲/۷ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

نظریه (مرحله دوم) شورای نگهبان^(۱)

نظر به اینکه در صدر تبصره الحاقی و قسمت اخیر آن اصلاحی به عمل نیامده، لذا ایراد بند(۱) قبلی شورا کماکان به قوت خود باقی است.

با توجه به اصلاح به عمل آمده، ابهام مذکور در بند(۲) نامه قبلی این شورا مرتفع شده است.

سرانجام مصوبه

* با توجه به اصرار مجلس شورای اسلامی در جلسه ۱۳۸۷/۵/۶ نسبت به مصوبه خویش در خصوص ماده واحده فوق، مصوبه مزبور طبق اصل ۱۱۲ قانون اساسی، برای رفع اختلاف به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال شد.^(۲)

---

۱. مندرج در نامه شماره ۸۷/۳۰/۲۷۱۶۷ مورخ ۸۷/۳/۵ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.
۲. این مصوبه در جلسه مورخ ۱۳۸۸/۵/۲۰ در مجمع تشخیص مصلحت نظام مورد بررسی قرار گرفت و «نظر مجلس شورای اسلامی، عیناً مورد تأیید قرار گرفت».